

Jasmina Založnik

Med realnim in fiktivnim

Nedavno se je zaključil že 17. mednarodni festival uprizoritvenih umetnosti Exponto, ki je tudi v tokratni ediciji ponudil predvsem nenavaden nabor predstav. V središče je, kot smo vajeni, postavil topiko, »rdečo nit« festivala. Tokrat so organizatorji poskušali prevprašati pojem tabuja.

Omenjeno temo bi zlahka nadomestili s kakšno drugo ali se ji, še boljše, preprosto odpovedali. Saj tisto, kar šteje, ni festivalska »rdeča nit«, temveč kakovost selekcije predstav. V letošnji izbor se je umestil tudi performativni umetnik Boris Kadin s svojim novim, avtorskim solom Kriv! Kadin, ki se v svojih delih posveča predvsem vprašanju pozicije igralca na odru, v tokratni predstavi/predavanju igralca postavi v razmerju do političnega oziroma prevpraša mesto gledališča do družbene stvarnosti. Kadin za formo svojega nastopa izbere lecture-performans, (umetniško) formo, ki ima v izhodišču posredovalno, edukativno »nalogo«. Omenjena forma ublaži na mestih naivno in površno analizo in kritiko institucije, ki tokrat pritiče Mednarodnemu denarnemu skladu. Izbrana tema nikakor ni novum, temveč lahko izbor označimo kot pragmatičen ter mu brez slabe vesti očitamo aktualizem. Še en produkt znotraj množice, ki inspiracijo išče v neoliberalizmu in razkrivanju političnih intrig njegovih osrednjih protagonistov. Formatu predstave – predavanja se prilaga tudi minimalistična scenografija; za mizo sedeči performer, na njej prenosni računalnik, povezan s projektorjem, ki seva na projekcijsko platno v ozadju, sveženj listov, šatulja. Predavateljska/govorniška pozicija par excellence. In prav takšen je tudi izbor diskurza, ki bi ga lahko bolj kot z umetniškim primerjali s (slabim) populistično-političnim. Nizanje elementarnih zgodovinskih primerov (od grške demokracije preko vietnamske vojne do predstavitev povezav med političnimi veljaki) vodi k srčiki problema, ki jo Kadin pripiše Mednarodnemu denarnemu skladu in epilogom o krivdi dotičnega.

Omenjena jasnost je postavljena ne le v okvir predstave, temveč široko zeva iz samega naslova, zapisanega v velelniški obliki – KRIV! Velelna oblika ne pušča prostora za odločanje, temveč sama določi pozicijo gledalca/ poslušalca/nagovorjenega in s tem razkrije paradoks demokracije. V središču predavanja je, kot že rečeno, Mednarodni denarni sklad, korporacija, v katero je vključenih kar 187 držav. S spletne strani razbiramo njeno poslanstvo – spodbujanje finančnega sodelovanja na globalni ravni, spodbujanje mednarodne trgovine, zagotavljanje finančne stabilnosti držav članic ipd., ki pa je, kot je tudi predvideno, potrebno postaviti pod vprašaj. Izkušnje nas učijo, da so pompozne, neproblematične in pozitivistično usmerjene predstavitve izkrivljena podoba realnosti, potrebna postavitve pod drobnogled. Omenjeno analizo namesto nas naredi performer, ki z retoričnimi vprašanji in brskanjem po svetovnem spletu razkriva mnogim nove in nepoznane informacije. Med drugim

»spoznamo« krivce stanja stvari, upravljavca naših usod – nasmejanega, zadovoljnega in samozavestnega generalnega direktorja Mednarodnega denarnega sklada, Dominiquea Strauss-Kahna, ki se na stolčku bohota že od leta 1997. Mož, ki brez zadržka izraža prepričanje v skorajšnji konec gospodarske krize in s tem spodbuja tveganje v naložbah, dvig produkcije, posledično pa seveda tudi dvig lastnega izkupička. Moža, katerega odločitev mediji ne spremljajo, prav zaradi odmaknjenosti od oči javnosti in pomembnosti položaja, ki ga zaseda (nenazadnje prav Mednarodni denarni sklad posredno razpolaga z usodo vseh nas), poskuša Kadin v skoraj enournem predavanju – performansu razgaliti. Plast za plastjo, klik za klikom razkriva (kočljive) podatke, imena, tabele, povezave – bit korporacije. Hkrati pa se z odmiki in lucidnim izborom dodatnih dejstev in primerov, predvsem zgodbo nekdanjega ekonomskega hitmana Johna Perkinsa, razkriva še druga plat svetovnega spleta – filtriranje in manipulacija, ki ju z nizanjem in primeri lahko dosežemo. Kadin s sklepnim dejanjem, pozivom občinstva k opredelitvi, dokaže, da ima narator/retorik moč vodenja in zapeljevanja. Generalnega direktorja Strauss-Kahna in njegove pajdaše spozna/-mo za krivca gospodarskega genocida nad Hrvaško in preko nje tudi nad drugimi državami drugega in tretjega sveta. Koliko moči ima agora oziroma v našem primeru gledališče danes in kaj prinese omenjeni prispevek k posegu v realno? Je dovolj, da avtor obtožbo, izid glasovanja prisotnih (ljudstva – gledalcev) posreduje preko elektronske pošte dotičnemu? Končni efekt je, žal, le izpraznjeno ravnodušje, ki mu lahko očitamo nedovršen nastop, površno analizo in premalo drzen preobrat. Prav te bi pričakovali tudi zato, ker se Kadinov projekt umešča v cikel performansov *Vie negative*, ki poskuša performans obravnavati kot kompleksen pretok stališč, pričakovanj, sodb, zaključkov, vednosti in nevednosti, ki sprožajo racionalne, iracionalne in čustvene odzive gledalca in poskrbijo za to, da z njihovih predstav ne odhajajo brezbrizno.